

Тарасюк А.А., здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Погребняк М.В., к.ю.н.

ЗВИЧАЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Глобалізація спричиняє все більше взаємодій між різними культурами та системами права, створюючи нові виклики для узгодження правових норм. Звичаї, які відображають унікальні культурні та історичні аспекти конкретних спільнот, можуть вступати в конфлікт із універсальними правовими принципами, які впроваджуються глобальними організаціями або міжнародними угодами. З іншого боку, звичаї можуть служити мостом між формалізованим правом і реальним життям, забезпечуючи більш гнучкий підхід до вирішення правових питань. Вивчення звичаїв дозволяє зрозуміти, як місцеві традиції можуть бути гармонійно інтегровані в сучасні правові системи, надаючи їм більшу гнучкість та адаптивність. Це також відкриває можливості для більш інклюзивного підходу до права, де враховуються різноманітність та культурні відмінності. Таке дослідження допомагає знайти баланс між уніфікацією права на міжнародному рівні та повагою до локальних традицій.

У правових дослідженнях категорію «звичай» зазвичай трактують як норми поведінки, що виникають в результаті спільного життя людей, стаючи невід'ємною частиною їхніх звичок, побуту і колективної свідомості окремої групи або всього суспільства. Інакше кажучи, звичаї – це усталені правила поведінки, які відповідають природним життєвим потребам людей. Як часто наголошують в юридичній літературі, звичаї були і залишаються одним із способів регулювання суспільних відносин, причому їхнє дотримання здебільшого забезпечується засобами соціального впливу [1, с. 99].

Процес формування правового звичаю можна поділити на кілька ключових етапів:

1. Виникнення потреби у новій нормі. Цей етап характеризується появою в суспільстві ситуації, яка вимагає врегулювання. Часто це пов'язано зі змінами в соціальних відносинах або появою нових обставин, які не охоплені чинними правовими нормами.

2. Створення неформальної норми. Суспільство, зіткнувшись з новою ситуацією, розробляє неформальне правило або принцип, який допомагає врегулювати ці відносини. Цей процес може бути природним і неформальним, відображаючи традиції та колективний досвід.

3. Закріплення норми через застосування. Після створення неформальної норми відбувається її багаторазове застосування, що

закріплює її в суспільній свідомості. Коли суспільство сприймає цю норму як ефективну, вона поступово стає обов'язковою для більшості членів суспільства.

4. Санкціонування норм державою. На цьому етапі держава визнає і затверджує звичай як юридично обов'язковий, інтегруючи його в систему формальних правових норм. Це може бути здійснено через законодавство або судові прецеденти [3, с. 31].

Звичаєве право регулює важливі суспільні відносини, що виходять за рамки повсякденного побуту. Типовими прикладами такої регуляції є закони, що стосуються ведення війни. Наприклад, у чинному Кримінальному кодексі України від 5 квітня 2001 року передбачена кримінальна відповідальність за порушення законів і звичаїв війни (стаття 348). Однак ця норма не уточнює конкретні межі застосування звичаєвого права. Тим не менш, вона є прикладом того, як звичаї можуть бути інтегровані в правову систему через легалізацію їх національним законодавством [4, с. 203].

Україна, будучи частиною романо-германської правової системи, відрізняється своєю унікальною самобутністю, яка відрізняє її від інших слов'янських країн. У сучасному правовому житті України правовий звичай займає допоміжне, але важливе місце, особливо в таких сферах, як цивільне та торговельне право. Багато сучасних законів походять від давніх правових звичаїв, які з часом були інтегровані в офіційне законодавство. Хоча за Конституцією України правовий звичай не вважається джерелом права, його значення залишається вагомим, особливо як чинник, що впливає на формування правосвідомості. Цей вплив здебільшого пов'язаний з духовними та релігійними традиціями, які пронизують культуру і впливають на суспільні відносини [2, с. 15].

Звичаї як джерело приватного права відіграють важливу роль у формуванні правової системи, яка враховує культурні, історичні та соціальні особливості спільнот. Глобалізація та поширення міжнародних правових стандартів можуть призвести до конфлікту з місцевими звичаями, проте вони також відкривають можливості для збагачення та гнучкості правових систем. Визнання звичаїв у праві може сприяти більшій соціальній справедливості та культурній чутливості, що є ключовими елементами сучасного світу. Для успішного інтегрування звичаїв у сучасні правові системи потрібен баланс між повагою до місцевих традицій та дотриманням універсальних правових принципів. Таким чином, дослідження та врахування звичаїв у праві є важливим кроком до побудови більш інклюзивного та адаптивного правового середовища.

Література

1. Гриняк А.Б., Проценко В.В. Звичай як джерело правового регулювання

договірних відносин. *Право і підприємництво*. Збірник наукових праць Київ: Науко-во-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2014. С. 98–102.

2. Коров'як О. Правовий звичай як джерело права. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. № 6. С. 14–17. URL: https://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/6_2019/6_2019.pdf#page=2

3. Корунчак Л.А. Формування правового звичаю: історично-синергетичний погляд. *Право і суспільство*. 2013. № 62. С. 29–32.

4. Озель В. Звичай у системі права України. *Теорія держави і права*. 2016. № 6. С. 201–205. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pgip_2016_6_41.pdf.

UDC 347.63(043.2)

Тубай А.В., applicant
for the first (bachelor's) level of higher education,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine
Scientific advisor: Filinowych V.V., PhD in Law, associate professor

PARTICULARS OF FORMING A POWER OF ATTORNEY BY CITIZENS OF UKRAINE ABROAD

Execution of transactions by third parties by power of attorney is the most common type of representation of interests. According to the third part of Art. 244 of the Civil Code of Ukraine, a power of attorney is a written document issued by one person to another person for representation before third parties. A power of attorney to perform a deed by a representative can be granted by the person represented (the principal) directly to a third party [5].

Among ordinary citizens, there is an opinion that only a notary is authorized to certify powers of attorney, however, in accordance with the provisions of Art. 245 of the Civil Code of Ukraine, depending on the circumstances, the list of such subjects is much wider [5]. Today, a large part of Ukrainian citizens found themselves abroad without the possibility of returning to the Motherland. At the same time, the need to carry out transactions on the territory of Ukraine remained, therefore the issue of issuing powers of attorney is extremely urgent.

It is possible to issue a power of attorney abroad in two ways: 1) apply to the consular office of Ukraine; 2) contact a local notary. Both options have a number of advantages and disadvantages.

The performance of notarial acts by consuls is determined by the Law of Ukraine «On Notaries», the Regulation on the procedure for performing